

*Musicant...*

XX Cicle de música del país  
Agost - setembre 2023

# ISABEL

## “CINC HORES”

MÚSICA: ANTONI MAS i MARC MAS

TEXTOS: QUIM PLANELLA

GUIÓ: TONI STRUBELL



# ISABEL "CINC HORES"

*Narradora* Isabel Rocatti

*Soprano* Indira Ferrer

*Mezzo* Mar Esteve

*Tenor* Josep Fadó

*Baríton* Lluís Sintes

*Director* Marcel Sabaté

*Violí 1* Eszter Schutz

*Violí 2* Anna Roca

*Viola* Laura Bosch

*Cello* Edgar Casellas

*Contrabaix* Anna Cristina Grau

*Flauta* Elisabeth Franch

*Clarinet* Joan Roca

*Oboé* Pau Roca

*Fagot* Laura Serra

*Trompeta* Raül Gallego

*Trompa* Carles Lizondo

*Fiscorn* Eduard Prats

*Piano* Marc Mas

*Percussió* Marc Clos

## ISABEL “CINC HORES”

Crec que era l'any 1855... o potser el 56... Jo devia tenir catorze o quinze anys... francament, no ho recordo amb exactitud. Ha passat tant de temps...! El cas és que havia estat un any nefast, en el que la pèrdua de bona part de les collites de cereals, vi i llegums havia arruïnat la majoria de la població de Calonge. El pare, que era taper, va sentir dir que la indústria surera de Llagostera oferia millors perspectives i, fent cas a la mare, va accedir a traslladar la família a aquesta població en busca d'un sou mes just i una vida mes digna. Així va ser com finalment, empesos per la misèria, vàrem carregar les escasses pertinences en un carretó per disposar-nos a fer el viatge a través de les Gavarres. La forta calor dels darrers dies aconsellava traslladar-se de nit, per evitar l'espetec de sol que queia a plom sobre els boscos i sobre els camins plens de pols de la serralada. Al capvespre, després de fer un petit mos i acomiadar-nos de la modesta casa que ens havia acollit els darrers temps, vàrem emprendre la marxa. El pare tirava del carretó i la mare i les dues filles l'empenyíem, sobretot quan el camí feia costa amunt i el pare esbufegava de valent a causa de l'esforç i de les xacres heretades de tota una vida de treball intens i dur. Després d'un parell o tres d'hores de camí, quan s'acostava la mitja nit, va aturar el carretó.

-*Estic cansat!* - va exclamar el pare. La mare es va disposar a estendre unes mantes per poder-nos estirar en un marge i descansar un xic. La meva germana i jo no podíem agafar el son i ens entreteníem contemplant aquelles alzines sureres que, sota la llum de la lluna, adquirien formes fantàstiques. El cant del gamarús acabava de donar a l'escena un aire fantasmal, que els esporàdics roncs del pare s'encarregaven de vestir de realitat. Nosaltres fèiem com si no els escoltèssim i continuàvem immerses en aquell mon màgic que ens allunyava de la trista vida quotidiana i ens invitava a imaginar que potser algun dia ens somriuria la sort i ens oferiria quelcom millor.

### LLEGENDA (SOPRANO I MEZZO)

(SOPRANO)

*Tanco els ulls per recordar aquella llegenda  
de l'indret on la muntanya besa el mar,  
on les alzines màgiques sureres  
cargolen els seus braços a l'atzar.*

(MEZZO)

*Si un dia sens la boira que t'inspira  
un paratge ple de pedres ancestrals  
i sents una tonada que a ella et lliga,  
la veu dolça de la terra palpitant.*

(SOPRANO)

*L'estremeix la tramuntana i ella imita al mar,  
és la pluja el compàs del seu brogit,*

(MEZZO)

*el seu cor guarda el foc en les entranyes...*

(DUET)

*Les Gavarres, el seu nom, mític i antic...*

(SOPRANO)

*Quan al vespre surt la lluna i les retalla  
entre ombres i reflexos vius d'argent,  
al cel obren les ales les aus sàvies  
i expliquen amb udols el seu secret*

(MEZZO)

*I la nit s'omple de vida entre els arbres  
quan les ànimes del bosc fan reunió.  
Com sempre tornarà la nova albada,  
sol de vida, explosió de bell color.*

(SOPRANO)

*L'estremeix la tramuntana i ella imita al mar,  
és la pluja el compàs del seu brogir,*

(MEZZO)

*el seu cor guarda el foc en les entranyes...*

(DUET)

*Les Gavarres, el seu nom, mític i antic...*

(SOPRANO)

*Si algun dia algú t'explica la llegenda,  
de la gent que aquest indret va trepitjar.  
No hi posis noms, sols queda't amb l'essència,*

(MEZZO)

*el cant dolç de la terra,*

(SOPRANO)

*el foc en les entranyes,  
(SOPRANO I MEZZO)  
el vent de tramuntana  
i un nom mític i antic per recordar.*

*-Alceu-vos que hem de reemprendre la marxa! Va sonar la veu del pare. Jo, que al final m'havia adormit rendida pel cansament, em vaig anar incorporant mentre sentia la mare que el replicava:*

*-Valga'm Déu, on vols anar! Et sembla que t'hauràs refet de tant d'esforç, només amb mitja horeta? El pare es va tocar el pit, es va treure el barret i mentre es passava la mà pel front va contestar:*

*-Sembla que estic bé. Em fa reviure caminar per aquests contorns on m'he fet tants tips de pelar suros. Però tant les filles com la mare érem conscients que les paraules del pare no eren certes. Se'l notava cansat i desanimat. El fet d'haver-se vist obligat a deixar el poble i la incertesa del que trobaríem en el nou destí el tenien amoïnats. Ell, de fet, s'havia resignat al jornal miserable que li pagaven a Calonge, a canvi d'un treball esgotador. Això li donava certa seguretat a la que no hauria renunciat de no ser per la decisió de la mare.*

*-El teu cor està cansat pel treball i la teva ànima trencada pel mal tracte. Li repetia cop i recop. -Hem de fer un pensament o tot plegat et matarà.*

## **RESIGNACIÓ (BARITON)**

*Vaig somiar en la infantesa  
un sac d'or al mig del bosc  
i jo amb l'ànima encesa  
submergia la mà al fons.*

*Repicaven les monedes  
l'una amb l'altre fent soroll  
com campanes d'una església  
fent repic de festa i goig.*

*He buscat tota la vida  
treballant de sol a sol  
la promesa d'aquell somni  
obeint l'amo en tot.*

*Passen anys i un bon dia*

*et veus vell i sense sort  
donant gràcies a la vida  
pel treball que ara ho és tot.*

*Fins que t'envaeix un dia  
la vergonya i desconsol  
del que juga la partida  
sense cartes de la sort.*

*Sort de l'amo! ell em fia,  
paga un sou i això ho és tot.  
Ara el sac és ple de suro  
i cap somni el torna or.*

Aquells temps eren difícils per tot arreu i a Llagostera la nostra situació tampoc va millorar gaire. Ens vàrem allotjar en una casa, gairebé enrunada, que per les condicions en que es trobava i per ser de cara a tramuntana no havia ocupat ningú. Els primers dies vàrem tenir sort de la generositat dels veïns que, malgrat que no nedaven pas en l'abundància, foren prou generosos com per compartir amb nosaltres el poc que tenien.

Benauradament, el pare no va trigar gaire a trobar feina. Era carrador de primera, amb llarga experiència en l'ofici i aquestes característiques li oferien un gran avantatge a l'hora de col·locar-se en alguna fàbrica. Però, en qualsevol cas, les condicions de treball no milloraven gaire les de Calonge. A les fàbriques de Llagostera els sous també eren minsos i les jornades de treball esgotadores. Així ho reflectien els rostres dels treballadors, homes, dones... i nens!, que sortien de la feina amagant els ulls de son sota les gorres i arrossegant els peus pel cansament físic.

## **NÚVOL GRIS (TOTS)**

*(HOMES)  
Núvol gris,  
trenca amb llamps màgics, calma i tarda,  
renta amb la pluja, sutge i grassa,  
lleva la pols dels meus vestits.*

*(DONES)  
Núvol gris,  
enfosqueix la meva cara,  
que no se'm noti a la mirada*

*que és igual on vaig, d'on vinc.*

*(HOMES)*

*Núvol gris,  
si per tant sols una vegada  
fessis com la boira baixa,  
més ocult el meu camí...*

*(DONES)*

*Núvol gris,  
jo no diria cap paraula,  
on el destí volgués portar-me  
et seguiria fins la fi.*

*(TOTS)*

*Núvol gris.*

*Núvol gris,  
acompanya'm fins a casa,  
fes-me creure que la tarda  
s'ha fet capvespre i puc dormir.*

*Núvol gris,  
en la llum distorsionada  
juraré que això s'acaba  
però demà tornaré a aquí.*

*(DONES)*

*... de la cadena a la llar mansa*

*(HOMES)*

*... de la taverna a la recança*

*(DONES)*

*... no desitjar,*

*(TOTS)*

*no il·lusionar-se,  
no emmirallar-se a un núvol gris.*

El règim que s'aplicava a les fàbriques de suro de Llagostera, tant a can Roure com a can Casademont, era, més que de treball, d'autèntica explotació. Però si bé els treballadors més grans solien assumir dòcilment aquestes condicions tant injustes, entre els més joves anava aflorant un sentiment de rebel·lia que creixia, mica en mica, i s'escampava entre tots els treballadors. Jo em sentia



plenament identificada amb aquells “romàntics eixelebrats” (segons el pare) que maldaven per aconseguir un tracte just i un sou digne, intentant revertir aquella situació que ratllava l’esclavatge. Per això no vaig dubtar en ser la primera dona que s’afiliava al incipient sindicat que, malgrat l’aferrissada oposició dels patrons i la burgesia, es va gosar constituir. En Roure, el principal industrial surer del poble, treia foc pels queixals:

*-On volen anar aquests quatre desgraciats... L’únic que aconseguiran és convertir-se en carn de canó com els altres que hem enviat a la guerra de l’Àfrica perquè els rebaixessin els fums. En Casademont, s’ho prenia amb un xic més de calma:*

*,-Deixa’ls estar... que vols que facin si no son més quatre arreplegats sense cap mena de coneixement ni cultura... Tenir-los en compte, és donar-los ales. Saps que hem de fer per demostrar-los qui mana? Muntar una de les nostres xefles a la font de Penedes i que siguin els mateixos treballadors que ens hi portin les taules i cadires i tots els estris necessaris. Aquesta proposta tant irònica i perversa, va acabar per convèncer en Roure.*

*-Tens raó, Casademont, tenim la paella pel mànec.*

## **PIC-NIQUE AUCHAN (TOTS)**

(TENOR)

*Pic-nique auchan  
c’est ça on voulais enfin.  
Voilà papillons,*

(BARITON)

*les chant des oiseaux...  
C’est le paradis*

(BARITON)

*pour les bons vivents.*

(DONES)

*No sé por qué  
les da por el francès.*

(TENOR)

*C’est tres singular, espectacular!*

(BARÍTON)

*És enrevessat i tant complicat!*

(HOMES)

*Un passatemps,  
l'oci avorreix les ments.  
De tant badallar, ens podem quedar...  
ens podem quedar talment com dementats.*

(MEZZO)  
*Bé prou que feu intents!*

(TOTS)  
*La vida al camp!*

(SOPRANO)  
*Ay! que repelús me da!*

(TENOR)  
*C'est magnifique!*

(BARÍTON)  
*Desperta els sentits!*

(MEZZO)  
*Això està podrit*

(SOPRANO)  
*¿Podemos marchar?*

(DONES)  
*Potser plourà...*

(TENOR)  
*Després de dinar, és clar!*

(MEZZO)  
*Quina mandra em fa!*

(SOPRANO)  
*Yo no comeré*

(BARÍTON)  
*Ja m'ho menjo jo!*

(TENOR)  
*Un petit morceau*

(TOTS)

*Un bon dinar*

(BARÍTON)

*On mengis tant li fa*

(SOPRANO)

*Bichos por aquí, bichos por allà*

(TENOR)

*Podeu començar*

*o es refredarà*

*i potser si plourà!*

(MEZZO)

*Patè de canard!*

(BARÍTON)

*Costelles de xai*

(TENOR)

*Vin du l'Empordan*

(SOPRANO)

*Traedme un diván*

(TOTS)

*Per aquest Pic-nique auchan.*

Contràriament al que pensaven els cacics del poble, poc a poc i amb penes i treballs, el sindicat es va anar consolidant. Cada vegada s'hi afiliaven més joves i fins i tot alguns treballadors més grans començaven a interessar-se per aquella iniciativa que, de bon principi, havien considerat totalment eixelebrada. Es va condicionar un modest local, amb un rètol en el que figurava la paraula "Sindicat", on es celebraven reunions periòdiques, cada vegada més concorregudes i a les que sovint assistien obrers d'altres rams i de diferents indrets de la comarca. També es va organitzar una "caixa de resistència", que els mateixos treballadors sostenien aportant cadascú un ral al mes, per poder socórrer les famílies necessitades o amb malalts quan no es podés treballar. Fins i tot es

va començar a parlar de la possibilitat d'organitzar algun mítin o una vaga obrera...

Al capdavant de tot plegat hi havia en Joaquim. Un noi inquiet i decidit, el qual, tal vegada pel seu mateix tarannà o potser per la tasca que duia a terme, gaudia de les meves simpaties... i potser quelcom més. Ell també n'estava de mi. Al principi el delataven les mirades furtives. Més endavant, algun gest, alguna conversa, una invitació... Fins que al final es va decidir i em va confessar el que sentia. Jo, prudent, li vaig argumentar que, per la nostra joventut i la situació que ens trobàvem, potser era massa aviat per pensar en estimar algú. Ell, més audaç, no es resignava a controlar els sentiments.

## **NO PREGUNTIS PERQUÈ ESTIMES (BARÍTON)**

*No preguntis perquè estimes  
no ho intentis raonar  
tot ho muda tot ho gira  
dolç beuratge emmetzinat.*

*Cercaràs entre teories  
d'acadèmics i doctors  
potser pot la bogeria  
mesurar-se de debò?*

*Pots parar el destí de l'arbre?  
pots llevar a la flor els colors?  
pots tocar el vent i atrapar-lo?  
pots deixar de fer un petó?*

*No tindràs cap mes sortida  
no hi haurà cap solució  
t'acarona aquesta brisa  
un estrany cant interior.*

*La mirada es fa més clara  
el teu pas molt més content  
i no pots passar ni una hora  
sens tenir el teu cor amb ell.*

*Pots trobar mil fruits a l'arbre  
pots trobar mil unces d'or  
pots besar a mil persones*

*però en sols una hi neix l'amor.*

Els avenços, encara que modestos, del sindicat i l'esperit reivindicatiu que s'anava despertant en el col·lectiu dels obrers, va acabar per esverar els amos de les fàbriques que, en una reunió convocada pels principals patrons, en Roura i en Casademont, varen decidir que calia prendre mesures dràstiques. Es va amenaçar els treballadors d'acomiar tot aquell que mantingués cap mena de relació amb el sindicat, es varen confiscar els diners de la caixa de resistència i es va advertir que qualsevol conversa crítica amb els amos o relacionada amb reivindicacions laborals, seria castigada amb sancions exemplars. En Roura encara va anar més enllà:

*-I pel que fa al principal instigador d'aquesta "revolta", ja he mogut els contactes que tinc amb els lliberals d'en Prim perquè el cridin a files i l'enviïn a primera línia de les trinxeres del Rif. Allà l'hi baixaran els fums i tindrà altres coses en que pensar més que en aquest patètic sindicat.*

Tal dit tal fet, en qüestió de pocs dies, en Joaquim va ser reclutat per anar a la guerra de l'Àfrica.

Fatalment, al cap d'un parell de mesos de no saber res d'ell, la família va rebre un lacònic comunicat en el que s'anunciava que el seu fill havia estat abatut en combat. La notícia va caure com una llosa sobre els treballadors de la fàbrica. I a mi, més que una llosa, em va caure el mon a sobre. Em sentia culpable i, en aquell moment, em vaig penedir de no haver-li fet cas quan es va presentar l'ocasió de deixat fluir lliurement els nostres sentiments, tal com ell desitjava i sol·licitava amb tanta vehemència.

## **DE COP S'ACABA EL TEMPS (SOPRANO)**

*El pèndul s'ha parat,  
cap brisa mou la pols,  
silenci al buit espai,  
tot s'ha acabat de cop.*

*No cal esperar res,  
ja tot fou decidit  
i el meu castell de naips  
s'ha derruït.*

*Ha estat en un instant,*

*quan tot més ferm semblava,  
s'ha obert de cop la porta  
de l'infern.*

*El plor no pot fer res,  
l'amor no en té el poder.  
Hauràs d'oblidar tot  
per no sentir dolor.*

*De cop s'acaba el temps  
i se'ns emportarà  
l'oratge de la nit  
per ja mai més tornar.  
Però no em veuràs plorar  
aquest darrer instant,  
morint com suro vell,  
dempeus i torturat.*

*Relotges nous i vells  
el pas del temps deturen  
i de cop ja no canten  
els ocells.*

*L'anhel dels dos amants  
s'ha fos en un instant  
i separant les mans  
per sempre es perdran.*

*De cop s'acaba el temps  
i se'ns emportarà  
l'oratge de la nit  
per ja mai més tornar.  
Però no em veuràs plorar  
aquest darrer instant,  
morint com suro vell,  
dempeus i torturat.*

*No crec en el demà  
no hi ha res que esperar.*

En ple dol per en Joaquim, un vespre que precisament sortia de la casa on havia anat a fer costat a la família, de tornada vaig trobar un grup de nenes que devien tenir entre vuit i deu anys.

Duien les espadenyas enfangades i s'abrigaven amb unes flassades mig arnades. Feien molta pena. La que anava al davant sostenia un fanal amb una espelma.

- *Criatures de Déu! qui sou i d'on veniu a aquestes hores?*

- *Em dic Cecília i venim de la fàbrica Roura, senyora, però no ho expliqui a ningú, a casa no volen que se sàpiga.* Va contestar, compungida i amb veu baixa, la que aparentava més gran. Em varen fer tanta pena, que les vaig acompanyar fins a casa i els hi vaig lliurar un xic de menjar i unes poques monedes.

-*Animeu-vos, filletes, que aviat tot això canviarà.*

De camí de tornada, no em podia treure del cap la imatge de la Cecília i aquelles altres nenes que, en lloc d'assistir a l'escola com hauria correspost a la seva edat, es veien obligades a treballar jornades de deu i dotze hores i, de vegades, en torns de nit. Pensant en elles, en la fi que havia fet en Joaquim i en el desànim en que s'havien sumit els companys treballadors, se'm feia molt difícil agafar el son.

Al matí, decidida, em vaig presentar al local del sindicat. Ni tant sols vaig dir bon dia:

-*Companys...! Aquesta situació no es pot aguantar més: Homes morts, criatures esclavitzades, treballadors humiliats... Voleu dir que no n'hi ha prou? Hem de fer quelcom per honrar la memòria d'en Joaquim i deslliurar la gent humil d'aquest jou que ens ofega. Si ningú s'hi veu en cor, ja m'hi posaré jo.*

- *Tu, una dona?* - va inquirir incrèdul un dels treballadors.

- *Sí, una dona que ja no aguanta més i està disposada a jugar-se la pell per la causa. I el primer que faré serà anar a Sant Feliu a lliurar una carta a l'Alcalde i Diputat a Corts, Caimó, perquè faci ferma la nostra denuncia a Madrid.*

I en Pere Caimó va complir:

-*Sus señorías, ¡silencio! Tiene la palabra el diputado Pedro Caimó por Gerona.* En Caimó es va aixecar, blandant la carta a la ma dreta i amb actitud ferma i decidida, va iniciar el seu discurs:

(TENOR, parlat)

-*Señorías, la situación ha llegado al límite. Hay que tomar medidas inmediatamente, o esto estallará. ¿Cual si no, fue la razón que provocó el año pasado la tan ponderada Revolución de Septiembre, que tanta pasión levantó? El pueblo pide cambios, pide la aplicación de ideas modernas y de progreso social. En la Gerona que represento, la gente pide que se introduzcan mejoras laborales.*

*Que se prohíba el trabajo infantil, con los terribles efectos que crea. La gente se niega a que los hijos de los pobres vayan al ejército, mientras los hijos de los ricos se libran por cuota. Señorías, aquí en la mano tengo yo lo que pide el pueblo, en un documento que expresa claramente su voluntad. Y es la voluntad de un pueblo impaciente que no podemos defraudar.*

(NARRADORA)

El discurs d'en Caimó va ser rebutjat, de totes totes i ell, fins i tot va sortir esbrincat de les Corts. Quan em va transmetre el resultat de la sessió, la seva indignació no tenia límits.

**INDIGNACIÓ (TENOR)**

*No puc més, que inútil que ara em sembla aquest circ! La gàbia de les feres!  
Tant se val si el que es demana és noble,  
l'Espanya poderosa no vol escoltar.*

*Els carrers s'emplenen de gent trista,  
amb els nois perduts a les milícies  
i les dones van cremant la vida  
al tall del seu treball  
on van també els infants.*

*Terra meva perquè calles  
ni t'escoltarán.  
S'ha de fer un pas més...  
un pas endavant.*

*Un matí comença cada dia,  
quan el sol reneix i ens il·lumina.  
una veu ens crida a la revolta  
Desperta Catalunya o s'ens farà tard*

*Cal lluitar per una nova terra  
d'horitzons més enllà de la guerra,  
on els homes obtinguin resposta  
d'aquells a qui el vot els dona el poder.*

*Endavant, comença aquí la gesta  
d'un país que no te cap frontera,*



*que la treva ha estat prou llarga y dura.  
Arriben temps de lluita. Empenta i decisió!*

*No puc més...  
no hi ha més...  
Tot o res!*

La resposta de Caimó va ser contundent. Va mobilitzar quatre companyies de milicians, entre Sant Feliu i la Vall d'Aro, amb ordres d'anar cap a La Bisbal on s'havien de fer forts davant les tropes lliberals de Prim. Pel camí se'ls varen anar ajuntant diverses columnes de republicans federals, treballadors del suro, pagesos i obrers de tota mena, que havien estat convocats arreu de la comarca. Era l'exèrcit dels desesperats. El descontent era general i la gent humil es mostrava disposada al que fos. Les dones de Llagostera també vàrem fer-hi cap, travessant les Gavarres a peu, carregades amb cabassos de medecines i venes, per poder atendre els ferits. Els crits de justícia i llibertat ressonaven pels turons de les Gavarres i per les planes de l'Empordà, camí de La Bisbal.

## **LA ROSA DELS VENTS (TOTS)**

(BARITON)

*Una veu es fa sentir, en les fondàries, dalt dels cims,  
és la tonada gloriosa de la veu del poble humil,*

(TENOR)

*la cançó del bon company que de la lluita sent el clam,  
dirigida per la bella internacional.*

(BARITON)

*Rosa que guies els vents als seus soldats enviaràs,  
a ajudar-nos en la gesta construint un nou demà,*

(TENOR)

*missatgers d'aquest nou crit, sòlit coratge encès d'esperit,  
unió i força per la lluita de l'oprimit.*

(SOPRANO)

*La Natura enamorada d'aquest crit de força i goig  
ens cedeix les seves armes perquè arribi lluny el foc*

(MEZZO)

*i fa com la Rosa que ordena l'aire  
portant el missatge per tot.*

(BARITON)

*Tramuntana ens forjaràs aquest caràcter brau i ardit,  
el Gregal l'encís d'un poble just als peus d'un mar antic,*

(TENOR)

*el Llevant, la pluja cau, per refrescar la veu i el seny,  
el Xaloc farà bandera del cel vermell.*

(BARITON)

*el Migjorn tranquil·litat, subtileza, habilitat,  
el Garbí ens acarona amb el vel ben temperat,*

(TENOR)

*el Ponent s'emportarà nostre ideal cap a ultramar  
i l'empenta per no caure serà el Mestral.*

(SOPRANO)

*La Natura enamorada d'aquest crit de força i goig  
ens cedeix les seves armes perquè arribi lluny el foc*

(MEZZO)

*i fa com la Rosa que ordena l'aire  
portant el missatge per tot.*

(TOTS)

*Una veu es fa sentir, en les fondàries, dalt dels cims,  
és la tonada gloriosa de la veu del poble humil,  
la cançó del bon company que de la lluita sent el clam,  
dirigida per la bella internacional.*

*Rosa que guies els vents als seus soldats enviaràs,  
a ajudar-nos en la gesta construint un nou demà,  
missatgers d'aquest nou crit, sòlit coratge encès d'esperit,  
unió i força per la lluita de l'oprimit.*

*unió i força per la lluita de l'oprimit.*

*unió i força per la lluita de l'oprimit.*

Al cap de dos dies, La Bisbal s'omplia de barricades i pels balcons i teulades lluien els canons dels fusells i les puntes de les baionetes, que esperaven l'envit de la columna del brigadier Crespo que s'acostava per la zona de Vullpellac. La inquietud era patent i els nervis estaven a flor de pell. Tot i això es respirava una calma estranya... tot un sinistre presagi que, en qualsevol moment, allò es convertiria en un infern. La batalla era imminent...

## **LLUNA DE SANG (MEZZO)**

*Lluna de sang, presagi fosc,  
calma total, cap crit d'horror,  
llum sideral, teló de fons,  
a l'inframón sonen tambors.  
Lluna de sang, presagi fosc,  
l'instant final, silenci sord,  
una au volant, l'udol del llop,  
boira espectral, esperits del bosc.*

*La nit enfosqueix totes les cares  
dels soldats que, ara com ara,  
mostren dubtes, desraons...  
La nit dissimula i no escolta  
ni una sola veu trencada  
ni el neguit que es clava al cor.*

*Fred i humitat, desolació,  
un cant llunyà, homes amb por,  
estígia cremant, poder saturnal,  
fastos de foc, vent mormolant,  
cendres d'encís, restes d'amor,  
enyor al pit, un nus al coll,  
tots son valents, durs com un roc,  
però al fons del cor, hi ha un xic de por...*

*La nit, ja no torna cap mirada  
i no diu si és encertada  
l'aventura i el morir.  
La nit, només calla, no s'immuta,  
la soledat, absoluta,  
a l'espera del destí.*

A l'albada, un enèrgic repic de campanes va trencar de cop la calma tensa que envaïa els carrers de La Bisbal. Els sentinelles que feien guàrdia al campanar alertaven que hi havia moviment de tropes per l'oest de la població. Efectivament, així ho confirmaven els tocs de trompeta que significaven que la temuda columna d'en Crespo s'anava apropant. De sobte, l'estrèpit d'una canonada a la zona del carrer del Nord, confirmava que l'atac havia començat. En pocs moments, la població cremava per tot arreu i el xiulet de les

bales era constant. Nosaltres ateníem com podíem els primers ferits, rere mateix de les barricades. Al cap d'una estona, que es fa fer eterna, va remetre el combat. Caimó, que corria nerviós, comprovant la magnitud del desastre entre els seus homes, em va veure de reüll i es va acostar:

*-Hauríeu de tornar a casa, això és un infern! Jo li vaig dir que les dones de Llagostera aguantaríem, però ell va insistir:*

*-Ara hi ha calma, però hi tornaran. M'han informat que des de Girona es desplaça una força de més de mil homes i van ben equipats, amb canons i tot. No sé si podrem aguantar... Se'm va glaçar la sang. Més que pel que ens podia passar, pel que quedaria després de tot allò. On aniríem? Què faríem? Què ens esperava més enllà de la sang i el foc? Mentre pensava tot això, Caimó em va lliurar una carta amb una adreça de Carcassona.*

*-Isabel, - em va dir, - si tot plegat fracassa, fes cap a aquesta casa. A la carta els explico qui ets i allà t'acolliran. Afanya't, no perdís ni un moment.*

## **POTSER HI HA UN LLOC (SOPRANO I TENOR)**

(SOPRANO)

*Ja no hi ha lloc  
per les mil finestres tendres  
que la vida ens obre sempre  
per no caure d'on estem.*

*Ja no hi ha lloc,  
la mentida fratricida,  
la més fosca bogeria,  
han deixat orfe l'amor.*

*Ja no hi ha lloc  
per esperar una carícia,  
per creure en un altre vida,  
sol en mort i agonia  
en un mur de cendra i foc.*

*Ja no hi ha lloc,  
és com perdre la partida,  
al llevar-se cada dia  
sempre toca el costat fosc.*

(TENOR)

*Isabel, els teus ulls son plens de tristor, de pena i de dolor.  
La teva soledat és un gest provocat  
pels fantasmes passats, que no deixes marxar,  
per la por inconscient*

(SOPRANO)

*Por de què?*

(TENOR)

*sentir-te pitjor.*

*Potser hi ha un lloc  
on t'espera nova vida,  
amb les promeses complides  
que tu no saps però ja hi son.*

*Potser hi ha un lloc  
on seràs la peça mestra  
i la més brillant estrella,  
el seu sol de la tardor.*

*Potser hi ha un lloc  
que és tant a prop  
que no el saps veure,  
on l'angoixa i la tristesa  
es transformin ja per sempre  
en dolçor i bells records.*

*Potser aquest lloc  
no és aquí entre les ferides,  
ja la teva ànima et crida  
a lluitar per un món nou.*

(SOPRANO)

*Penso en tot el que dius i s'obren els ulls a tot un món més gran.*

*Més val perdre un combat, per guanyar al final.*

*De què serveix morir quan espera un demà?*

*Tant sols cal pensar que...*

(TENOR)

*Potser hi ha un lloc  
on la llòbrega trinxera  
sigui d'una blanca arena  
per canviar els nostres destins*

(SOPRANO)

*Potser hi ha un lloc  
en el que la raó impera  
on no oneja cap bandera  
que amagui tanta por*

(TENOR)

*Potser hi ha un lloc*

(SOPRANO)

*un incert lloc*

(SOPRANO I TENOR)

*a l'altra riba.*

*Haurem de trencar fronteres  
caminant tot fent drecera  
fins arribar a aquest lloc...*

(TENOR)

*on tu siguis deessa*

(SOPRANO)

*tu el savi profeta*

(SOPRANO I TENOR)

*Cal trobar aquest lloc.*

Quan, d'amagat i amb penes i treballs vaig aconseguir arribar a la frontera francesa, vaig pensar que, de moment, havia salvat la pell. Però aquell alleujament va durar poc. Allà m'esperava la pitjor notícia. En Caimò havia estat pres, jutjat i condemnat a mort. Esperava sentència, tancat en una presó a Madrid.

**LA PRESÓ (TENOR)**

*En la immensa fortalesa,  
on la fred és una fera,  
la més petita finestra  
mostra el cel d'argent i or.*

*Qui espera la condemna,  
no descansa i no te pressa,  
la mort te la seva adreça  
i la dalla va afilant.*

*A l'albada les cornetes  
cridaran amb estridència  
les mil pors de la impaciència*

*cada cop més imminent.*

*Te sentit aquest acte?*

*S'esvaeix la resposta.*

*El turment d'un sol home*

*no serveix per a res.*

No quedava altre remei que fer el cor fort i seguir fins a Carcassona. Després de dos dies i mig d'engoixa, morta de gana i de cansament, vaig arribar per fi a casa dels senyors Muntada. Instintivament em vaig ajustar el vestit i el cabell i, encara tremolant, vaig trucar la porta. Em va obrir una criada a qui vaig lliurar el paper que m'havia donat en Caimó, mentre al fons apareixia la senyora Muntada.

*-Benvinguda, Isabel, - va saludar. Ja sabem qui ets: Isabel Vila i Pujol, de Llagostera. La que va lluitar pels drets dels treballadors i va fer costat a en Caimó al Foc de la Bisbal... Quan hi ha cor, hi ha cor... Entra, que et presentaré al meu marit.*

## **IMAGINA NOVES ERES (MEZZO I BARÍTON)**

(MEZZO)

*No tothom pot enfrontar-se amb espasa i fusell,*

(BARITON)

*les batalles més preuades no vessen ni sang ni fel.*

(MEZZO)

*Quan el poble passa gana el seu cor es fa de gel*

(BARITON)

*i comencen les revoltes, moguts per un cec anhel.*

(MEZZO)

*Bojos per la ràbia folla envesteixen el poder,*

*però no compten que son febles, que no tenen quasi res.*

(BARITON)

*Llavors una boira estranya, com un núvol al cervell,*

*els condemna a una batalla on la mort espera a ells.*

(MEZZO I BARITON)

*Un exercit té mil homes i mil bombes per lluitar*

*i el poble té poques armes, no tenen les de guanyar.*

(MEZZO)

*Quan el sol se'n va a la posta, tot és tant desolador,*

(MEZZO I BARITON)

*allà va morir un poble*  
(MEZZO)  
*i l'exercit guanyador.*

(MEZZO I BARITON)  
*Imagina noves eres on la lluita no fa sang,*  
(MEZZO)  
*sols un himne, una bandera i un poble que va cantant.*  
(MEZZO I BARITON)  
*Imagina que tot home, dona, nen o vell cansat,*  
*hagués après a l'escola i conegués la veritat.*

(MEZZO)  
*Farem fora la ignorància, l'home no es pot construir*  
(BARITON)  
*si no trenca les cadenes que el mal amo l'hi ha infligit.*  
(MEZZO)  
*Al poder tant sols l'espanta la veu del coneixement,*  
(BARITON)  
*si transmetes aquest missatge tremolaran els ciments.*

(MEZZO)  
*Tu no ets la proletària que morí en un turó*  
*malferida en la batalla, enfrontada a un batalló*  
(BARITON)  
*Per la vida ets cridada a servir de transmissió*  
*dels coneixements als que ara t'obriré la porta jo.*

(MEZZO I BARITON)  
*L'església els obrers espanta, escampant el seu sermó.*  
*El polític es decanta al poder sense rubor.*  
(MEZZO)  
*Militars, sols saben creure al que veuen superior*  
(MEZZO I BARITON)  
*I els jutges sols condemnen*  
(MEZZO)  
*al més pobre perdedor.*

(MEZZO I BARITON)  
*Imagina que les coses no son com les veus avui*  
(MEZZO)  
*que hi ha un altre estil de viure, amb més tremp i més orgull.*  
(MEZZO I BARITON)



*L'univers constant ens mira però no veus bé els seus ulls  
el més heroic dels teus viatges el faràs dins teu avui.*

A casa dels Muntada, em va canviar absolutament la vida. Aquella gent em van tractar com una filla i no em faltava de res. Casa, menjar, vestits i, sobretot, formació. Em varen dir que podria estudiar el que volés i que ho faria en els millors llocs i en les millors condicions possibles. Tenia tot allò que sempre havia somniat i desitjat.

Al cap de poc temps ja sabia llegir i escriure amb prou fluïdesa com per poder interpretar la carta que em va lliurar el senyor Muntada.

*-Mira, Isabel, hem rebut bones notícies! Efectivament, la carta deia que la pena de mort d'en Pere Caimó havia estat commutada per la de l'exili i que en pocs dies seria traslladat a la frontera de Irún. Amb la dissort, això si, que ho faria molt mal acompanyat, ja que l'escamot de custòdia estaria comandat pel tinent Isidro Del Valle, un dels mes aferrissats enemics que havia tingut en l'episodi de La Bisbal. Les garanties d'arribar a França, sa i estalvi, eren escasses...*

## **L'EXILI (TENOR I BARITON)**

(BARITON)

*Jo no sóc l'home que lluitava  
restaurant l'ordre i la raó,  
mireu com m'he de veure ara,  
que fals que sona dins meu tot.*

(TENOR)

*Cada paret més escarpada,  
cada muntanya i turó,  
guardaran sempre la memòria  
d'aquells herois tant lluitadors.*

(BARITON)

*No puc permetre que se'n rigui,  
sols hi ha victòria amb rendició,  
no pot haver-hi cap exili  
pel maleit, covard traïdor.*

(TENOR)

*Als vells camins verdeja l'herba,*

*els pics més alts amb neu i sol,  
el cel comença a la frontera  
on l'home lliure empenirà el vol.*

(BARITON)

*No podré viure amb la recança*

(TENOR)

*És el camí de l'esperança*

(BARITON)

*de la vergonya que he passat*

(TENOR)

*és el destí del desterrat.*

(BARITON)

*veient com se'n riu a la cara*

(TENOR)

*un full en blanc, un nou viatge*

(BARITON)

*em crida l'odi i amb ell me'n vaig.*

(TENOR)

*em crida el vent i amb ell me'n vaig.*

La vida transcorria plàcida a Carcassona. Em sentia com si formés part de la família dels Muntada. Però, per altre banda, em neguitejava el record de la gent que havia deixat enrere. A mi no em faltava de res, però aquella situació de privilegi no feia més que accentuar la meua inquietud. Com es viuria al poble de Llagostera? Que hauria estat dels pobres voluntaris combatents al Foc de La Bisbal? Com anirien les coses al meu país?

### **QUE NO DARIA JO... (SOPRANO)**

*Què no daria jo?*

*per parlar altre vegada*

*amb la gent de Llagostera*

*amb la gent que m'estimava*

*Què no daria jo?*

*per tornar a la serralada*

*que de sang empordanesa*

*fins i tot està amarada*

*Em faria il·lusió*

*que tant sols una vegada*

*em dugués la tramuntana  
al lloc on va morir el pare  
i a l'indret del seu repòs.*

*Hissaria una senyera  
en honor a aquesta terra  
on els homes neixen lliures  
i no hi ha resignació.*

*Què no faria jo?  
per veure el Borbó com marxa  
i la gent menuda canta  
escampant la seva rauxa*

*Què no faria jo?  
si caigués la dictadura  
que ara ofega Catalunya  
escampant tanta amargura*

*Si mor aquest dolor  
les engrunes i el mal viure,  
veurem com reneix un dia  
la mirada i el somriure  
de l'obrer que ja diu prou!*

*Hissaria una senyera  
en honor a aquesta terra  
on els homes neixen lliures  
i no hi ha resignació.*

*Amb una estrella brodada  
per la gent que viuen dignes  
de la terra estimada  
sense cap més opressió.*

La veu del senyor Muntada tenia un to de recança:

*-Isabel... pots venir un moment? -* Al saló s'hi trobava també la senyora i, reunits els tres, em varen comunicar l'agredolça notícia: Les coses havien millorat a Catalunya i, per fi, jo podria tornar. Això sí, amb la condició de no trepitjar terres gironines, on continuava estant vetada la meva presència:

*-Isabel, nosaltres t'estimem com una filla, però entendrem que vulguis tornar al teu país i reunir-te amb la teva gent...-* em va dir el senyor Muntada.

*-Aquí sempre tindràs una casa, -* va afegir la senyora.

I heus aquí que vaig anar a parar a Sabadell, per exercir de mestre en una escola laica per a nenes. Més endavant, fins i tot vaig tenir l'oportunitat de fundar la meua pròpia escola, on em sentia plenament realitzada.

No va ser fins al cap d'uns anys quan finalment va arribar l'autorització per poder tornar a Llagostera. Impacient com estava, no vaig trigar a emprendre el viatge. Però vaig fer-ho amb dubtes i amb sentiments contraposats: d'una banda, em feia il·lusió poder tornar a l'escenari dels fets que varen marcar tant decisivament la meua vida. Però, de l'altre, malfiava que el pas del temps hagués estat capaç de canviar la situació i temia no trobar cap millora que podés justificar tants sacrificis i tant patiment.

Només d'arribar al poble, em vaig dirigir, emocionada, a l'antic local del Sindicat. La façana presentava un bon estat i sobre la porta figurava un rètol que deia: Escola. La cridòria d'una colla de mainada que sortien enjogassats em va distreure de la meua sorpresa inicial. Saltaven i reien, se'ls veia contents... Una nena anava cantant:

### **CANÇÓ DE LA ISABEL "CINC HORES" (MEZZO)**

*No hi ha dones al món  
com les de Llagostera  
que pels republicans  
van aixecar bandera.*

*No hi ha dones al món  
com la Isabel "Cinc Hores"  
que pels republicans  
va caminar vuit hores...*

*- Què és això que cantes, filla meua?*

*- És la cançó de la Isabel "Cinc Hores". Que no la coneix a la Isabel "Cinc Hores"? va preguntar la nena al veure la meua cara de sorpresa. I sense donar-me temps a contestar va prosseguir:*

*- Va ser la heroïna del poble de Llagostera, la que va aconseguir que els nens no haguessin de treballar més de cinc hores i així podessin anar a l'escola.*

*- I a tu, qui te l'ha ensenyada aquesta cançó?*

- *La mestra, la senyoreta Cecilia. Ella diu que la Isabel li va salvar la vida...*- per un moment, va semblar que el cor se m'aturava. Aquelles criatures contentes, aquella cançó, aquelles paraules i, sobretot, el nom de la mestra, esvaïen tots els meus dubtes i donaven sentit a una vida de lluita que, per moments, m'havia imaginat estèril. Vaig abraçar aquelles criatures, amb els ulls negats de llàgrimes...

## **LLEGENDA (REFERÈNCIA) (TOTS)**

(SOPRANO)

*Si un dia algú t'explica la llegenda  
de la gent que aquest indret va caminar,*

(MEZZO)

*no hi posis noms, sols queda't amb l'essència:*

(BARITON)

*El foc a les entranyes...*

(TENOR)

*El cant dolç de la terra...*

(SOPRANO I MEZZO)

*El vent de tramuntana...*

(TOTS)

*I un nom mític i antic per recordar.*

Patrocinat per:



c/ església, 21  
17459 Campllong  
ajuntament@campllong.cat  
telf. 972461504 - 664050514

**AJUNTAMENT DE CAMPLLONG**

[www.campllong.cat](http://www.campllong.cat)

ALTA XARCUTERIA  
DES DE 1917  
**LA SELVA**

